

ezüsből készített (több darab) szíjvég került elő. A bal halántékon egy arany fülbevaló volt, öt gömmből összeferasztva. — Az utca másik oldalán, a térszín szemmel láthatólag lefelé lejt, ahol egy ér folyt. Az érnek távolabbi részén, a községtől Ény.-ra, még 1877-ben árpádkori sírokat bontottak fel.

II. *Pusztá-Halápon: hunn-avarkori temető.*

Pusztá-Halápon a vasúti megálló közelében, irtás és lefordás alkalmával emberi csontvázakra bukkantak. A hitelesítő ásatások alkalmával 12 sírt tártak fel, ezekből csak két sír mellett volt igen kevés melléklet. A csontvázak általában alacsonytermetűek; egynek kivételével mind nyújtóztatott helyzetben, háton fekvé voltak. A domb tetején 170 cm. mélységben ismét csontvázra találtak, ennek a felső testrésze hiányzott, a rövid és vékony lábszárak pedig azt mutatták, hogy az eltemetett még gyenge és fejletlen lehetett. Úgy ennek mellékletei, mint a szórványos leletek a cikói, keszthelyi, mártélyi és regölyi hunn-avarkori leletekkel azonos.

Kiss Lajos: *Újabb honfoglaláskori leletek a nyíregyházi Jósza-Múzeumban.* (Arch. Ért. 1928. évf. 228—231.).

Beszteréd község határában levő nyíri-pusztán 1927-ben egy homokdombból honfoglaláskori sírt túrt ki a dísnófalka. A lelet darabjait összeszedve kitűnt, hogy egy nagyon gazdag mellékletű, arany-ezüst-bronz és vastárgyakból összesen 102 drh. tárgyat tartalmazó lovas sír került elő. A leletben szablya (arany verettel), öv és lószerszám díszek, továbbá ezüsteretű tarsoly s aranygombok vannak. A vastárgyak közül említendőek egy nyilcsúcs töredéke, rajta farostok maradványaival.

IV. *Középkor.*

Dr. Zoltai Lajos: *Régészeti ásatásaink 1928-ban.*

IV. *Pusztá-Monostoron: középkori temető.*

A hajdani monostorfalvi templom-rom ásatásakor, mely egy dombon fekszik, a gazd. akad. földjén, a nyírbátori vasút kanyarulatánál, a templom körül a széthányt téglák között sok emberi csont, sőt két érintetlen csontváz volt található. A néhol még meglevő téglasorból és egy összetört középkori edény töredékeiből szerző azt következteti, hogy a Zsigmond királynak egyik levelében idézett szentpál-telki pusztá ezen domb körül terült el, sőt nem lehetetlen, hogy a kis templom, illetve kis kápolna annak idején Remete-Szent-Pálról kapta nevét.

Dr. Bálint Alajos.

Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára. Az igazgató-választmány megbízásából szerkesztette *Csutak Vilmos* igazgató. A Székely Nemzeti Múzeum kiadása. Sepsiszentgyörgy, 1929. 780 l.

Mikor 1909-ben az Erdélyi Múzeum Egyesület fennállásának ötvenéves jubileumát ünnepelte, e sorok írója — mint egyetemi hallgató — boldognak érezte magát, hogy az egyetemi hallgatók részére megállapított mérsékelt díj lefizetése ellenében tagja lehetett annak az egyesületnek, amely 1859-től 1909-ig (s azóta is) az erdélyi és az egyetemes magyar kultúra szolgálatában olyan nagy érdemeket szerzett s amely munkálkodásának gyümölcseit hatalmas könyvtárában, kincseket érő közgyűjteményeiben készen kínálta a tudományokra szomjas egyetemi ifjúságnak.

A jubileumra kiadott emléklapett — ifj. Vastagh György műve — nem csak a jubileum örömét hirdette, de kegyelettel áldozott az alapító gróf Mikó Imre és gróf Kemény József emlékének is s a Pallas szob-

rot tartó szimbólikus női alak szabadon lévő jobb kezének uja, a múzeum egykori épületére, a botanikus kertben álló Mikó villára mutatott. Figyelmeztetett arra, hogy a hatalmas intézménynek szülőháza az a villa volt, amely első otthonául is szolgált.

A húsz esztendővel későbbben létesült Székely Nemzeti Múzeum nem ilyen előkelő villában született, de bölcsőjét ugyanaz a fajáért áldozatra kész, magasabb elismerés várása nélkül is lelkesedni és dolgozni tudó erdélyi lélek ringatta. Amit a Mikó villa jelentett az Erdélyi Múzeum Egyletnek, ugyanazt jelenti az imecsfalvi Cserey kuria a Székely Nemzeti Múzeumnak, amelynek bölcsőjénél nem férfiak állottak, hanem az áldozatkész székely asszony, özv. Cserey Jánosné, Zathureczky Emília, aki 1875. júniusában imecsfalvi kuriájában szervezett s a székely nép áldozatkészsége által folyton gyarapított Cserey-Múzeumát Háromszék, Csík és Udvarhely vármegye székely közönségének adományozta.

A tényleges átvétel 1879. szeptember 15-én történt. Ennek az eseménynek ötven éves jubileumára készült ez a hatalmas emlékkönyv, amelynek tudományos anyaga a múzeum gyűjteménytárai szerint könyvtári, levéltári, régészeti, néprajzi, művészettörténeti és természettudományi értekezéseket tartalmaz.

Bennünket ez alkalommal csak a régészeti rész érdekel, de azok a szálak, amelyek intézetünket még kolozsvári éveiből a Székely Nemzeti Múzeumhoz fűzték, feljogosítanak arra, hogy az emlékkönyv vonatkozó részének ismertetésén keresztül öszinte lélekkel hirdessük mindenütt, ahova folyóiratunk eljut, annak a lankadatlan munkának dicsőségét, amely lehetővé tette, hogy az imecsfalvi kuriából kiindult kis gyűjtemény, ötven év után egyike azoknak a kulturális intézményeknek, amelyek az európai tudományosság szempontjából is nem csak

figyelmet érdemelnek, de mindenkor a legteljesebb elismerést váltották ki.

De a tudomány szempontjain kívül ez a jubileum a magyar szempontokat is eszünkbe juttatja. Nagyobb elismerést e tekintetben aligha mondhatunk annál, mintha megállapítjuk, hogy a Székely Nemzeti Múzeum is követte gróf Mikó Imrének nehéz időkben adott tanácsát: „nekünk munkálkodnunk kell, hogy éljen nemzetünk, tanuljunk, hogy az idők harcát megállhassuk; tanuljunk főleg hazánk multját és történeteit”. Ez a mult a legbiztosabb alapja a jövődönek.

Ezt a munkát Vasady N. Gyula, Nagy Géza, Benke István, Székely Bendeguz, Várkonyi Endre, Péter Mózes, Domján István, László Ferenc, Zajzon Ferenc, Csutak Vilmos, Felszeghy István, Kernné Bibó Erzsébet, Andrási Tivadar és ifj. László Ferenc odaadása és megértése tette lehetővé. Közülök nem egy európai nevet szerzett magának a múzeumügy szolgálatában. Az ő munkájuk következménye, hogy amikor sok hasonló közgyűjteményünk még ma sem tudott kiemelkedni a provinciálizmus köréből, a Székely Nemzeti Múzeumot nem kell felfedezni sem a magyarság, sem a tudományos világ számára. Ez a munka valóban megérdemli, hogy neveik említésével azoknak az érdemeit is elismerjük, akik elődeiknek a kegyelet oltárán áldoztak, de önmaguk munkájának még az említését sem tartották magukhoz méltónak.

Az ő szívós, eredményes munkájuk hatalmas cáfolata annak a megállapításnak, amelyet az alakulás után nem sokára Pulszky Ferenc tollából olvashatunk az *Archaeologiai Értesítő* 1879. évi kötetének 410. lapján: „Eléggé sajnós, hogy e gyűjteményt a Székelyföldön illően megbecsülni nem tudják”. Lehet, hogy ötven évvel ezelőtt igaza volt Pulszkyknak. Ha igen, akkor ez csak még nagyobbá teszi azoknak az érdemét, akik olyan generációt tudtak nevelni,

amely meg tudja becsülni a ma már Európaszerte mindenütt ismert Székely Nemzeti Múzeumot.

A 780 oldalas kötetnek bennünket érdeklő régészeti része 252—410. lapokon található, amelyet jól kiegészít a 714—719. lapokon található régészeti bibliográfia. A cikkek ismertetését az alábbiakban adjuk.

* * *

1. Andriesescu J.: Az archaeológia tanulmányok fejlődése Romániában az utolsó évtizedekben.

Ez a cikk már nemzetközi vonatkozásai miatt is nagy érdeklődésre tarthat számot, annyival is inkább, mert az arra leghivatottabb ember, bukaresti egyetemi tanár s a Nemzeti Régészeti Múzeum igazgatója írta. Figyelmet érdemel azért is, mert román megvilágításban csak az imént olvashattuk az erdélyi magyar régészek munkájának kritikáját s most alkalom kínálkozik arra, hogy a két legnagyobb magyar múzeum (Erdélyi Múzeum Régiségtára és a Székely Nemzeti Múzeum) közismert működését párhuzamba állíthassuk a Románia területén eddig végzett munkával.

Az archaeológiai tanulmányok és kutatások a Comisiunea Monumentelor Istorice keretében vannak megszervezve, amelynek az ország minden részéből és minden időből származó műemlékeket is gondoznia kell. E bizottságon kívül működik a római román iskola, amelyet Párvan alapított.

A központi bizottságnak vannak vidéki bizottságai, levelezői, gyűjtői. „A vidéki múzeumok azonban elképzelhetetlenül szegények és legszegényebb a bukaresti Nemzeti Régészeti Múzeum, amelynek az élükön kellene állnia“. Saját helyisége nincs, a legjellegzetesebb műemlékek és az ásatási anyag ládáiban hever. „Ez a helyzetünk: várunk és dolgozunk a jobb jövőért“. A javulás azonban Párvan működése óta határozottan tart.

Paleolith emlékek csak legújában kerültek elő Bessarábiában, Dobrudzsában, Közép-Moldovában és a Prut völgyében. Kutatják a Kárpátok barlangjait s majdan a Duna mellettieket. A neolithikumnak is vannak emlékei, de azok közt ma is az erősi telep a legfontosabb s az újabb kutatásokról csak annyit tudunk a cikkből, hogy a dunai síkság sűrűn és jól lakott terület volt. A Duna vidékének bronzkori emlékei is feltáratlanok. A Scythia-hallstatti kor emlékeit a Dél-Bessarábiában és Dobrudzsában lévő halmokban kellene felkutatni.

A prerómai, görög, római élet emlékei is többet mondanak, mint évekkel ezelőtt s nem késhetik az idő, mikor figyelmet fordítanak a népvándorlás korára is.

Nem akarjuk részletezni azt a tudományos körökben mindenütt ismert munkát, amelyet a két magyar múzeum végzett, de hangsúlyozni kell, hogy mindezen a téren, amelyet ez a cikk mint megvalósítandót sürget, a két gyűjtemény (s a többi kisebb múzeum is) már régen jelentős eredményeket ért el.

2. Dr. Roska Márton: A Székelyföld őskora.

Azt a munkát, amely a Székely Nemzeti Múzeumban és egész Erdélyben a régészet terén folyt talán a legjobb az jellemzi, hogy az ötvenéves jubileumra készült emlékkönyv hasábjain ez a tanulmány megjelenhetett. Kétségtelen, hogy ebben szerzőn kívül azoknak van legnagyobb érdeme, akik munkájukkal hozzájárultak az anyag összehordásához. De hálátlanság volna, ha az emlékezés koszorúját legelőször nem a kolozsvári temetőben nyugó Posta Béla dr. sírjára tennénk, aki Istenadta tehetségével, szívós munkabíráásával s nagy nevelői munkájával iskolát teremtve, Erdélyt képzett régészekkel látta el s iskolájának hatását mindenütt érezte. László Ferenc és iskolája is ennek az iskolának köszönheti kifej-

lődését. A Székely Nemzeti Múzeum régészeti osztályában folyt munka mindenkor szervesen összefüggött az Erdélyi Múzeum Régiségtárában folyt munkával.

Ha az értekezésben megrajzolt kultúrkép még nem teljes s itt-ott hiányoznak a láncszemek, annak nem a szerző az oka, nem is a múzeum, hanem azok a nehéz körülmények, amelyekkel különösen az utolsó tíz évben küzdeni kellett. Tudja, érzi ezt a szerző is, amikor minden alkalommal rámutat a hiányok pótlásának szükségességére s maga hangsúlyozza, hogy a munkáról csak vázlatos képet adhatott, mert a mult emlékeivel szemben nem mindenki mutatta azt az érdeklődést amelyet mutatnia kellett volna.

Ennek dacára sikerült a két megrajzolása, amelyből azok is betekintést nyerhetnek a Székelyföld őskorába, akik nem a szakember szemüvegén keresztül nézik a műveltség fejlődését. A tanulmány elsősorban ezeket tartotta szem előtt.

Az értekezés Csík, Háromszék, Udvarhely, Marostorda és Tordaaranyos vármegyék területével foglalkozik s felöleli mindazt a régészeti anyagot, amely a nyilvános és magán gyűjteményekben fentalálható volt s a már eddig publikált anyagon kívül *sok olyanról emlékezik meg, amelynek leírása itt kerül először a nyilvánosság elé.*

Az eddigi kutatások a paleolithikum alsó szakaszának emlékeit még sehol sem hozták napfényre. De a középső paleolithikum — moustieri kor — képviselve van a szentgericei kvarecvakaróval, amely *Elephas primigenius*, *Rhinocerus tichorhinus* és *Cervus megaceros* maradványaival, széndarabokkal együtt került elő. A felső paleolithikum a szitabodzai leletekkel van képviselve, ahol 1911. óta aurignaci telepeket és műhelyeket találtak s a solutrei kultúra szórványos emlékei is előfordultak. Ezekon kívül van még lelet Homorodalmásról, amely azonban hite-

lesítésre vár. Diluviális állat maradványok több helyről ismereteseek.

A neolithikumban a Székelyföld meglehetősen sűrűn lakott. A telepek egyrésze sánccal erősített. A neolithikumnak a vége van erősen képviselve azokban az emlékekben, amelyeket László Ferenc tárt fel. 1. a Háromszéki síkság szélén, a Baróti hegység keleti és déli lábánál, az Olt jobb partján és a mellék patakok völgyében, 2. a Bodoki hegység nyugati és keleti lábánál, 3. a Bodzai hegyek nyugati és északi szélén, szintén a Háromszéki síkság peremén az Olt mellett és a Feketeügy mellékpartjai mentén, 4. a Háromszéki síkságból kiemelkedő két domb oldalán a Feketeügy felett. Ezzel a területtel vannak összefüggésben a Barcaság szélén, az Olt balpartján lévő telepek.

Ezekhez kell még számítani a Marosmenti telepeket, amelyek közül ezidőszert csak a Kovács István által feltárt marosvásárhelyit ismerjük.

A fenti elterjedést László kutatásai derítették fel. Rendszeres ásatásokat azonban csak Oltszemen és Erősdön végezhetett. Az erődsi telepen négy települési periódus (hét réteg) állapítható meg. A három alsó a festett keramikás, tehát az újabb kőkor végéről származik, a negyedik a neolithikus és rézkori emlékeket őriz.

A festett kerámiával kapcsolatban megjegyzi Roska, hogy ma is eldöntetlen kérdés, hogy vajjon idegen befolyás alatt, vagy pedig Erdélyben s itt is Háromszék megyében, vagy pedig Kárpátokon túl Moldovában született-e meg.

H. Schmidt Erdélyből származtatja, míg Tompa Ferenc Tordoson keresztül a magyarországi neolithikum vonaldíszes kerámiájában, illetőleg a bükki kulturában látja eredetét. E sorok írójának a hőmezővásárhelyi határban végzett ásatásai alkalmával talált festett edények mellett sok olyan is került elő, amelyek Tordos felé vezetnek s így a Tompa megállapításának helyességé-

hez nyújtanak újabb adatokat. E tekintetben még valóban sok adatra van szükségünk.

Az erödsdi legfelső réteg vezet át a Székelyföld rézkorába. A rézkort a gyergyó-szentmiklósi rézcsákány, két árkosí fejsze, 21 bányabükki fejsze, egy szentgericei trapezoid véső, egy magyarósi balta s egy hévízi vésőn kívül a nyélluk nyúlványos balták több változata képviseli. Ilyenek a sáromberki, szederjesi, nyárádgálfalvai, kovásznai, sepsibessenyői, altorjai és székelyszombori leletek.

Az ellentétlű csákányokat a várhegyi, albisi, bodoki, csernátóni, székelyudvarhelyi, mezősámsoni leletek képviselik. A sepsibessenyői rézfokos egyedül áll.

A telepek közül a sepsiszentgyörgyi, örkői, az alcsernátónyi, sepsibessenyői, dálnoki, fótosmartonosi, kézdizsentkeresztii, kézdizsentléleki, komoltói, nagyborosnyói, oltszemi, szentketolnai és a torjai érdemelnek említést. E telepek kerámiai anyaga azt tanúsítja, hogy a zsinédgszes edények e korban jönnek a Maros közvetítésével Erdélybe. (Erödsd felső rétege, Örkő, Füvenyestető.) Ekkor lépnek fel a harangalakú edényekről ismert párhuzamos vonalak közé szorított mélyített pontsorok és élénk összeköttetés van a Maros alsó szakaszán lévő pécskai, szemlaki, perjámosi telepekkel (Réty, Erdővidék, Szentkatolna).

A bronzkor emlékei szórványos leletekkel, kincsleletekkel, települési nyomokkal és temetővel vannak képviselve. A leletek közül eszközöket, fegyvereket és ékszereket találunk. Vésők és balták vannak a legnagyobb számmal. A peremes, talpas és szárnyas balták (Mezősámszon, Sepsiszentgyörgy és Bölönről) csak egyes példányokban ismeretesek, míg a tokos balták száma meglehetősen nagy. Köztük sok a magyar típusú, melyet szerző erdélyi típusnak nevez. Az első periódusok emlékének hiányát a beolvasztással magyarázhatjuk.

A szórványos leletek közül figyelmet érdemelnek az eddig publikálatlan kézdivásárhelyi tokosbalták, a zágoni bronzkincs kalapácsa, a málnási, zágoni, mezőcikudi és csíkbánfalvi bronzkincs magyar (szerző szerint erdélyi) típusú sarlói és a két előbbi nyélnyújtványos bronzkései.

A fegyverek száma nem nagy. Öt tör ismeretes csupán és pedig kézdimartonosról, zaboláról, maroshévízről, székelyszenterzsébetről és mezősámsondról.

A kardok száma sem nagy. A Székely Nemzeti Múzeum őrzi a mogyorósi, kovásznai, bardóci és marosfelfalusi, az Erdélyi Múzeum az altorjai, sáromberki és székelyudvarhelyi, budvári leleteket, amelyek közt azonban bronzmarkolatot kard eddig nincs.

Csákány csak kettő van és pedig Nyárádszentannáról és Sáromberkéről. Sok figyelmet érdemel a két csillagos bronzbuzogány, amelyek közül az egyiket Felsőrákoson találták, a másikkal a lelőhelye ismeretlen.

A lándzsacsúcs két főtípussal van képviselve. Az egyik szárnyújtványos, a másik köpös. Az elsőből két példány van a mezőbándi leletből, az utóbbiból több típus ismeretes. Van a karatnai, medeséri, nagygalambfalvi, berecki és ojtózi leletekben.

Ékszerek közül leginkább a karperec fordul elő. Képviselve van a rétyi, bölöni, zágoni, málnási, csíkbánfalvi és marosfelfalusi leletben. Bronzkorongok a zágoni és a bölöni leletekből ismeretesek.

Az aranyleletek közül a bardóci és karacsonyfalvi aransodronyok, az olasztelki aranykarikák, a sófalvi aranytekeres érdemelnek említést. Az irodalomban eddig ismeretlenek a marosvásárhelyi rovátkás karikák és egy Marostorda megyéből származó arany fülbevaló.

A hallstatti periódusba utalt étfalvi aranyleletet, a rézben és cinszegény bronz-

ban előforduló típusok alapján, a bronzkorba sorolhatók.

Bronz kincslelet tizennyolc helyen került napvilágra, ezek közül a bölöni, csikbánfalvai, erdőszentgyörgyi, kézdívásárhelyi, málnási, mezőcikudi, mezőkapusi, olaszteleki, sínfalvai és zágoni leleteket eddig nem ismerte az irodalom. Ez alkalommal mind-egyiknek rövid leírását és jellegzetes darabjainak képét is közli a szerző. A leletek nagyobb része a bronzkor végéről való, egy részük azonban már a hallstatti időkhöz vezet.

Telepeket kevés helyről ismerünk. Ilyeneket jegyzett fel Orbán Balázs Szentábrahám határában. De ismerünk telepet Erked vár nevű határrészében, a csomortányi Várdombon, Sepsiszentgyörgyön, Szentkatolnán, Mezőbándon és Marosveresmarton. E telepek azonban, a két utóbbi kivételével, még hitelesítésre várnak. A sírokról még kevesebb adatunk van. Így a firtosváráljai, várhegyi, kézdiszentkeresztzi, köpeci, csikszentgyörgyi, mezőmadarasi és marosvásárhelyi sírok égetett temetések emlékét őrzik, de nem rendszeres ásatások eredményei.

Rendszeres ásatással feltárt sírokat Mezőbándról és Sepsiszentgyörgyről ismerünk. Az előbbi urnás, az utóbbi zsurgított temetkezést foglalt magában.

Az előbb említett kincsleletek egyrésze (csikbánfalvi, erdőszentgyörgyi) már a hallstatti korba vezet bennünket. Ez a kor egyúttal a scythák kora, ezen a területen, akik már foglalásaik előtt is tartottak fenn összeköttetést Erdély területeivel. Ezt bizonyítják a bölöni füles bronzkorong és a zágoni füles gomb.

Scythá emlékeket őriznek az aldobolyi kard, a gerneszezi sátoztartó bronz vége, a makkfalvi és tordai bronztükrök, a nagyborosnyói, várfalvi és nyárádszentbenedeki bronznyílhegy és a siklódi zászlórúd dísz; a Székely Nemzeti Múzeum 12 háromszéki lelőhelyről származó edényei, az Erdélyi

Múzeum Egyesület Régiségtárában a székelyszáldobosi urna, a zabolai csupor fül, a maroszentkirályi bronztű. E szórványos leletek valószínűleg sírokból származnak. Kétségtelenül sírokból származnak azok a leletek, amelyet Nagyalambfalván, Aldobolyon, Erkeden és Nyárádszentbenedek közelében kerültek felszínre. Rendszeres ásatás eredményeként kerültek elő a marosvásárhelyi Köteles Sámuel utcai feldúlt temető urnája és a Mikszáth Kálmán-utcai kilenc csontvázas sír. Ez a temető kétségtelenül igazolja, hogy e korban Erdély három kultúrhatásnak volt kitéve.

A hallstatti műveltségű scythá uralmat a La-Tène műveltségű kelta uralom váltotta fel. Az erőszakos hódítást egy csendes beszivárgás előzte meg, amelynek első emléke az Iklód pusztai kora La-Tène fibula és a nagyenyedi sír, amelyet éppen e folyóiratban ismertet a szerző.

E kor emléke általában szegény. A Székely Nemzeti Múzeum Bálványos váráról, Sepsibessenyőről gyöngyöket és vasláncsát, Köpecről néhány edénytöredéket őriz. Az Erdélyi Múzeumban őrzött mezőbándi emlékek azonban igen jelentősek. Ugyancsak itt őrzik a székelykeresztúri szekértemetkezés emlékeit is. Ennek a fontos leletnek is ez az első publikációja. E kor emlékei még a szindi vaskés és zablá és a gerendi bronz vadkan szobor.

A kelta uralommal részben párhuzamosan menő dák uralom emlékeiből, eddig a Székelyföldről semmit sem ismerünk s így éppen azok az emlékek hiányoznak, amelyek a történelmi időbe vezetnek át.

Roska munkáját népszerű összefoglalásnak nevezi. Célja bizonyára az volt, hogy az ötvenéves jubileum alkalmával még jobban felhívja a nagyközönség figyelmét a régi emlékek megbecsülésére. Hogy ezt a célt mennyiben sikerült neki a tiszta képet nyújtó összefoglalással elérni, azt a jövő fogja megmutatni. Hogy azonban eddig ismeret-

len leletek ismertetésével a tudományak nagy szolgálatot tett, azt már ma is megállapíthatjuk.

3. Dr. Schrollner Hermann: A háromszéki festett keramika.

László Ferenc és Teusch Gyula háromszéki kutatásai több festett keramikás telep létezéséről tettek tanubizonyosságot s egyértelműleg megállapították, hogy e telepeken egy egészen idegen keramikus anyag is található, amelyet legtömegesebb lelőhelyéről csigahegyi kultúrának lehet nevezni. Szerző a 27 háromszéki és barcasági lelőhelyen eszközölt megfigyelések alapján a kettő közt még egy átmeneti kultúrát állapított meg, amely megtartja ugyan a festett kerámia formáit, de a festést már nem ismeri.

A festett kerámiás kultúra a kőfűrást nem ismeri. A szarvas agancs kalapácsok nyéllyuka szegletes. A kőbalták egyoldalúak és laposak.

Az átmeneti kor a festett kerámiából fejlődik. A paphegyi alig megállapítható rétegekben az alsó részben előforduló festett cserepek mindinkább fogynak s helyüket olyan cserepek foglalják el, amelyek finom iszapolású vörös anyaggal vannak bevonva, amelyre fekete szegélyű vörös szalagok vannak festve. De vannak csak fekete szalagos edények is, amelyeknél a díszítést egyenesen az edény falára festették. Előfordulnak festetlen edények is, amelyeknek alakja a festett keramikáéval egyezik. Ez a kerámia mindenkor élesen elkülönül a csigahegyi kultúra anyagától, amit az említetteken kívül az is mutat, hogy a kőfűrást ismeri.

A csigahegyi kultúrára jellemző a keresztelű csákány (Erősd), a peremes rézbalt (Sepsiszentgyörgy, Örkő), a zsinédíszes kerámia (Örkő, Erősd, Csigahegy, Steinbrückhügel, Kűsberg), a gombosfejű kőcsákány, félhold alakú homokkő, tűzkő nyílhegyek. A szarvas agancs balták nyéllyuka kerek. A temetkezés föld alá sülyesztett kőládákban történt.

A két első periódust szerző aeneolithikusnak, a csigahegyi kultúrát határozottan rézkorúnak tartja, amely az arietizi kultúrával párhuzamosan halad.

4. Childe V. Gordon: Erősd és Dimini.

A Felső-Olt völgy festett keramikás civilizációja és a Dimini kultúra között szoros kapcsolat áll fenn; Diminit azonban nem lehet egyszerűen az erődsi kultúra egyik ágának tekinteni. A két kultúra kiindulási helyét még nem ismerjük, de kétségtelen, hogy inkább testvéri, mint szülői és gyermeki rokonságban állanak. Feltehető, hogy a kiindulási pont közelebb volt Pannoniához, mint Erdélyhez s szerző a szerinte három, Tiszamenti keramikai csoport ismeretében nem tartja valószínűtlennek, hogy a polgári leletek is ebből a közös származó helyről indulnak ki. Ez a kérdés azonban még tisztázásra szorul.

5. Fettesch Nándor: Az aldobolyi kard koráról.

A még 1880-ban talált scythia karddal szerző már a P. Z. 1928. évfolyamába is foglalkozott. Ez alkalommal a kard korát annak alakja, az egyes részeinek összeillesztése és a már meghatározott állatmotívum alapján teszi vizsgálata tárgyává s megállapítja, hogy a kard a magyarországi és erdélyi scythia török és rövid kardok köréből származik s kora azokétól nem lehet lényegesen különböző. Kora a magyarországi szkíta kultúra virágzásának idejére, hozzávetőlegesen a Kr. e. V. sz. közepe és a IV. sz. közti időre tehető.

6. Dr. Buday Árpád: A Székelyföld római régészeti leletei c. cikkében főleg Orbán Balázs eddigi megfejtetlen adatai alapján azokról a kérdésekről beszél, amelyek még ma sincsenek eldöntve a Székelyföld római korát illetően.

Banner János.